

EUROPEAN CONFERENCE

Conference Proceedings

XIV International Science Conference
«Prospects for the development of
science and the environment»

April 10 - 12, 2023
Helsinki, Finland

67.	Snezhko Y.O., Shumenko O.A., Chepelyuk A.D. СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ	279
68.	Сога Л.В. ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ ПЕРЕКЛАД: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА СКЛАДНОЩІ	283
69.	Умрихіна Л.В. ГЕНІТИВНО-АКУЗАТИВНІ КОНСТРУКЦІЇ З ОПТАТИВНИМ ЗНАЧЕННЯМ	285
PHILOSOPHY		
70.	Мартиненко О.П. СТЕРЕОМЕТРИЧНА МЕТОДОЛОГІЯ В АКСІОЛОГІЇ ТА ФІЛОСОФІЯ Л. ВІТТЕНШТАЙНА	288
PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES		
71.	Філіпенко І.І., Точиліна Т.М. КЕРУВАННЯ ТА КОРЕКЦІЯ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	292
POLITICS		
72.	Сыздыкбай М.Е., Алтыбасарова М.А. ТҮСТІ РЕВОЛҮЦІЯЛАР ЖӘНЕ САЯСИ РЕЖИМДЕРДІ БӨЛШЕКТЕУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ	297
PSYCHOLOGY		
73.	Блогерман К.А. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОЇ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ІТ-ОРГАНІЗАЦІЇ	301
74.	Клименко О.П. РОЗВИТОК ПОЗИТИВНОЇ Я-КОНЦЕПЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ	306
75.	Коценко М.О. КОРЕКЦІЯ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ЗАСОБАМИ ТРАНЗАКТНОГО АНАЛІЗУ У МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	312

ГЕНІТИВНО-АКУЗАТИВНІ КОНСТРУКЦІЇ З ОПТАТИВНИМ ЗНАЧЕННЯМ

Умрихіна Л. В.

кандидат філологічних наук,

доцент,

доцент кафедри українознавства

і лінгводидактики

Харківського національного педагогічного

університету ім. Г.С. Сковороди

Специфічним типом синтаксичних одиниць, модальне значення яких взаємозумовлене структурою, є генітивно-акузативні оптативні конструкції – еліптичні конструкції структурної схеми N_{2opt}/N_{4opt} .

Конститутивним компонентом у них є іменник у формі родового відмінка або знахідного відмінка на позначення об'єкта бажання. Вираження ірреального значення забезпечує частка *би* як іманентна граматична ознака всіх оптативних конструкцій. Позначені еліпсисом присудка, ці неповні конструкції виявляють неможливість точного відновлення їхньої вихідної структури, вона може бути встановлена лише приблизно. Відтворення формально повної моделі пов'язане з пошуком лексично прийнятного присудка. Можливість використання різних дієслівних лексем зумовлює варіацію відновлених повних конструкцій. Проте для правильного прочитання й сприйняття змісту оптативної еліптичної конструкції чітке відтворення випущених компонентів не потрібне: така оптативна конструкція є семантично достатньою і зрозумілою навіть поза контекстом. Загальне значення конструкцій аналізованого структурного типу – бажана наявність предмета (іноді предметно представленого стану): *Ех, книжок би, книжок хоч* (А. Тесленко); *Л е с я. Люстра б! Ой, як хочеться поглянути на себе...* (М. Старицький).

Конструкції N_{2opt}/N_{4opt} кваліфікують або як еліптичні з пропущеним дієсловом-присудком (П. С. Дудик) або однокомпонентні іменні, що є проміжним варіантом між самостійними конструкціями та неповними реалізаціями інфінітивних речень (О. І. Беляєва; Н. Ю. Шведова). Існує й інший погляд на проблему: їх вважають такими, що необхідно відрізняти не тільки від повних, а й неповних дієслівних речень, оскільки це «особливі експресивні генітивно-акузативні варіанти двоядерних чи інфінітивних речень. Тому немає підстав розглядати їх серед іменних однокомпонентних речень» [Слинько 1994, с. 268].

Неможливість точного відтворення вихідної форми цих конструкцій утруднює можливість їхнього віднесення до певного структурного типу. Існує концепція, згідно з якою взагалі не існує вихідної форми, а тому названі конструкції є самостійними (Н. Ю. Шведова). Їх розглядають також в аспекті неповної реалізації двоскладної дієслівної моделі, функціонування якої

пов'язано з особливостями експресивно-синтаксичного мовлення. Однак експресивно-синтаксична неповнота суттєво відрізняється від неповноти на рівні парадигматичних формозмін речення. У комунікативному плані конструкції є цілком прийнятні для адекватного сприйняття без звернення до контекстуального чи ситуативного змісту.

Незважаючи на характер передбачуваного присудка, конструкції на зразок: *А мені б оце халви, огірка солоного* (А. Тесленко); *Хоч би одну цигарку на всіх!* (Б. Антоненко-Давидович); *Коли б нам, тату, хоч десяту частку однієї скирти!* (І. Нечуй-Левицький); *Якби чого гаряченького...* (Д. Яворницький) – завжди містять підтекст, що може реалізуватися в конструкціях із компонентом *хотілося б*. Ірреально-бажальне значення визначене структурою речення, особливою в плані відсутності парадигматичних відношень. Цей структурно-семантичний тип конструкцій є спеціалізованим, призначеним для вираження оптативного значення, тому вживається тільки у формі бажального способу й не має вихідної парадигматичної форми.

Часто в конструкціях цього типу наявний давальний суб'єкта – іменник або займенниковий іменник у формі давального відмінка: *Хліба б мені шматок...* (Ю. Смолич); *Коли б мені гроші* (О. Кониський); *Мені б той пастовень* (О. Кониський); *Коли б нам, тату, хоч десяту частку однієї скирти!* (І. Нечуй-Левицький). Конструкції можуть також мати детермінантні поширювачі: *Ех, Романа би сюди!* (І. Багряний); *Сюди б наш чуваський шартан!* (В. Кучер). Частотним є використання об'єктних поширювачів: *Оце якби хоч казки якої* (А. Тесленко); *Коли б думок-гадок своїх* (Марко Вовчок); *Отаку б йому жіночку* (В. Земляк); *Отакого б нам секретаря!* (Панас Мирний); *Нам би такого голову* (В. Земляк); *Отакого б мені чоловіка!* (Панас Мирний). Іноді, за умови наявності таких поширювачів, може бути випущений головний структурний компонент – об'єктний член, легко відтворюваний з передтексту: – *Ох і баринька, у-у-ух... Якби нам таку з вами!* (П. Панч).

Отже, оптативні конструкції структурної схеми N_{2opt}/N_{4opt} – специфічні за синтаксичною будовою й значенням – не претендують на можливість точного відтворення неназваного присудка, проте мають можливість його синонімічного заміщення й встановлення загального змісту, зокрема, завдяки ролі об'єктного члена. Це тип оптативних конструкцій, що не потребує з'ясування семантики випущеного предиката через його неактуальність. Адресат завжди сприймає такі конструкції як вияв бажання мовця, для якого не є суттєвим акт дії, її характер, виконавці. Більш значущим для нього на момент мовлення видається факт наявного в його свідомості бажання отримати певний об'єкт безвідносно до засобів досягнення необхідного результату. Позбавлені вербалізованого предиката, такі конструкції самостійно виражають оптативне значення, а тому є семантично достатніми й зрозумілими поза контекстом.

Список літератури

1. Березовська-Савчук Н. Семантико-синтаксична структура безсуб'єктних речень із дієслівними предикатами стану. *Філологічні студії: Науковий*

- вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Вип. 15. Кривий Ріг, 2016. С. 5–16.
2. Вавринюк Т. І. Односкладні речення в художньому тексті. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Вип. 8. Кривий Ріг, 2012. С. 155–168.
 3. Горпинич В. О. Українська морфологія: навч. посіб. Дніпропетровськ: ДНУ, 2002.
 4. Дудик П. С. Із синтаксису простого речення: навч. пос. Вінниця: Вінницький держ. пед. університет ім. М. Коцюбинського, 1999.
 5. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови: підруч. Київ: ВЦ «Академія», 2010.
 6. Загнітко А. П. Проблема односкладного речення у сучасній лінгвістиці. *Український синтаксис: навчально-практичний комплекс. Хрестоматія [в 2 ч] / А. П. Загнітко, М. О. Вінтонів, Л. В. Сегін. Донецьк-Слов'янськ: ДонНУ, 2011.*
 7. Коваль Л. М. Семантико-синтаксична основа головного компонента односкладних речень в українській мові : монографія. Вінниця: ФОП Корзун, 2015.
 8. Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Синтаксис. Київ: Рад. школа, 1965
 9. Курс сучасної української літературної мови / ред. Л. А. Булаховський. Т. II. Синтаксис. Київ: Рад. школа, 1951.
 10. Рабанюк Л. С. Генітивні речення в сучасній українській мові : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Чернівці, 1998.
 11. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. Київ: Вища школа, 1994.
 12. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис / ред. І. К. Білодід. Київ: Наукова думка, 1972.
 13. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови. 2-ге видання, доповнене. Київ : Вид. Центр «Академія», 2004.